

AMICULU FAMILIARU

Apare in 1/13 si 15 27 di a fie-carei lune. — Pretiulu de prenumaratiune pre unu anu e 5 fl., pre unu semestru 2 fl. 50 cr., pentru Romani'a si Tierile latine pre unu anu 13 franci — lei noi, pre unu semestru 7 franci — lei noi.

Imperatés'a lunei.

— Poemu istoricu. —

BCU Cluj / Central University Library Cluj

„Armonie
Amicie
Si fratîe
Pe vecie.“

I.

Fost'a-odat'-o-'mperatésa
Decâtu care mai alésa
— De candu lumea, povestese —
Nici c'-a fostu si nici ca este.
Tronu-i erá intr'o tíera
Unde-i vecinicu primavéra,
Si-unde dile totu cu sóre,
Nopti cu luna, stelisióre
Suffletulu tí-lu facu se sbóre
Pe aripi nemuritóre
Susu spre bólt'a lucitóre,
Si-anim'a se totu iubésca
Si mereu se 'ntinerésca.
In cea vesela gradina
De-a naturei farmecu plina
— Cá unu geniu ce domnesce
Universulu câtu traiesce —
Geniulu celei domnitóre
A fostu uniculu sub sóre
Ce-a domnitú intrég'a lume
Cu-alu seu sceptru de renume.
De prisosu e de-aretatu
Cu cuvinte 'n lungu si latu:
Câte tieri, câte popóra
I-i eráu ascultatóre
Mândrei nóstre domnitóre,

Seu ce-averi si ce odóre
Contineau a ei comóre?...
— Cà-ci déca amu spusu odata
Ca domniá ea lumea tóta:
Cine óre nu 'ntielege
Ca totu ea poteá direge
Ori si ce dupa dorintia
Si dupa a sa vointia?...
„Dar'“ — dícea cate odata
Suver'an'a intristata: —
„Fala góla a puterii
E cá florea primaverii:
Cându o bruma o lovesce,
Pléca capulu vescediesce
Si numai virtutea este
Tielin'a, unde 'nfloresce:
Fala glorie, renume
Pent' unu domnitoriu din lume.“

Dup'acésta axioma veduvit'a domnitóre
Se siliá mereu se crésca ale sale copilióre:
„Cinci“ — cá radiale aurorii, ce la ostu candu se
[ivescu
Intunereculu dispare, negurile se topescu;
Tuscinci muse 'nspirátóre
Cum n'au mai fostu pe sub sóre;
Tuscinci flori ce te incânta
Si simtirile-ti framénta;
Tuscinci sprintine princese cu tienuta 'mperatésca,
Díne pe pamentu ivite de prin lumea cea cerésca.

Pe-aste dîne maiculitîa cîte-odata le chiamá
Lînga dens'a, sí cu vóce lina, blanda li díceá:

„Dragele mele copile!
Cine póte scí ce díle
Viitoriulu ni ascunde
In misteriulu, ce-lu patrunde?...
Eu sîntu cea mai fericita
Candu me vedu de voiu iubita,
Si candu vedu cu multiemire
Si-intre voi acea iubire...

Dar' candu ór'a despartîrei va suná si-are se mérga
Cá regina fia-care dintre voi in lumea larga,..

Se tíeneti atunci a-minte
Ca v'am dísu aste cuvinte:

*Libertatea si dreptatea in a vóstre-imperatii
Se formeze fundamentulu. Iar' pe-aceste temelii
Se claditi pêtr'a virtutii, care unica opresce
Ori-ce-orcanu de pu-ti-re, ce asupra-i se pornesce.
Se mai cimentati zîdrea cu cimentulu de cultura
Sî veti devení in lume focularie cu caldura,
Ale caroru ralie-oru face pe pamentu se inflorésca
Floricele ce crescú numai pe campi'a cea cerésca,
Tirani'a s'o infrangeti ori si unde s'ar iví.
Limb'a vostra stramosiésca invetiati a o iubi.
Dusimani de-arú fí se se scóle contra ori carei*

[din voi:

*Se-i combateti impreuna — un'a se fiti la nevoi! —
Si 'n sfersîtu iubite fice — e dorintîa cea mai vie
Si vointîa mea de mama: Intre voi se nu se scie
Nici odata ce-i intrig'a; ci devis'a se ve fie:*

„Armonie
Amicie
Si fratie
Pe vecie.*

II.

Dupa dulci ani de iubire
Si 'mpreuna vietuire,
Éta mãre s'a-intemplatu
Ca 'ntr'o dí s'a cununatu
Principés'a cea mai mare
Cu unu craiu de langa mare;
Si cu elu apoi s'a dúsu
Luandu calea spre apusu.
Dupa câti-va anisiori
Éra vinu alti craisiori,
Mai ieu doue garofitie
Din a maicei gradinitia, —
Urca muntii, mergu in susu
Totu pe cale spre apusu.
Si 'nea bine nu trecuse
Nuntile, ce le avuse
Fericit'a maiculitia
Cu-ale sale copilitie:
Candu de-odata s'a latítu
Vestea 'n curte c'-a sositu

Celu mai mándru sí vestitu
Principe din resaritu
Cu dorintia respicata
De iubirea farmecata:
Pe a patra dinisióra
Se o iee socióra....
Maic'a nu se 'npotrivesce,
Fiic'a díce ca-lu iubescé,
Si-astfelu vorb'a e sfersíta
Cu o nunta stralucita.
Dupa nunta se pornescu
Din-palatu 'mperatescu
Mirele cu-a sa mirésa
Catra tíer'a lui alésa,
Tiéra mandra renamita
Si numita „fericita,“
Ce-i colo in departare
Unde sórele resare.
Raru suntu alte tieri pe lume
C'asta tiéra cu renume;

Raru pamentu se afla altulu cá acest'a se rodésca
Si sudórea omenésca

Mai bogatu s'o resplatésca;

Raru poporu se afla altulu ca acest'a indiestratu
Cu o anima-asia buna, sufletu asia de curatu;

Raru unde se dai c'aice de frumsetie naturale:

Riuri cu nasipu de auru, munti cu scumpe minerale;

Plaiuri cu paduri umbróse

Si isvóre recoróse;

Lunci, poeni 'ncantatóre,

Siesuri, vâi desfátatóre,

Care tóte la olalta

'Ti facu inim'a de salta

Si cu dreptu sêmti ca-i numita

Tiér'a ast'a... „fericita,“

Fericita erá dara si a patr'a dînulica;
Fericita 'mperatés'a sí domnitîa-i cea mai mica,
Careia-i fagaduisse tíer'a s'a imperatésca

Si a lunei remasitia — dreptu avere parintiesca

Moscenire, diestre scumpa — candu ar fí se se marite

Dupa-unu craiu cu falnicu nume, cá surorile-i iubite.

Fericiti eráu cu totii: gineri, maica sí copile;

Fericita erá lumea in acele bune díle.

Dar' aice fericirea ah! ajunsé la hotaru

Si de-acum nefericirea vine, vine... vai si-amaru!..

III.

Maic'a-adesé capetá

Carte dela fiic'a s'a,

— Dela fiic'a s'a iubita

Din cea tiéra „fericita“

Ce se afla 'n departare

Unde sórele resare. —

Si câtu cartea o cetiá

Biét'a muma se 'ntristá,

Incepea a suspină

Suspină și lacrimă;

Căci cetia ea totu sciri rele

Presentiri de tempuri grele,

Ce 'ncurendu avea se vie

Preste-a sa imperatie. —

„Scumpa maică mea dorita!”

— Dăce fiică ingrigita

Intr'o carte mai tardie

Care astfelu ea o scrie: —

„Cātu de 'ntinsu e celu pustiu

Din spre ostulu auriu,

Totu e plinu de nori, ce tuna

Si-aducu mare, grea furtuna,

— Grindina ce-unde lovesce

Totulu sfarma, nimicesce,

Si pamentulu ce 'ntelnesce

Intr'o clipa-lu pustiesce. —

Norii suntu dusimani selbatici,

Ce cá ventulu, pe cá aprigi —

Sboru se ducu din tíera 'n tíera

Insemnandu cu focu si para,

Cu omoru, cu jafu, urgie

Ai loru pasi de grozavie.

Eu cá vulturu-am ochitu

Dí sí nópte neadormitu

La acelu potopu cumplitu

Din pustíulu resaritu.

Tíer'a o am inarmatu,

La hotare-am asiediatu

Óste cáta am potutu,

Am potutu

Si am avutu,

Si asia amu asceptatu,

Mama, tempu indelungatu

Pregatita ne 'ncetatu

De-unu resboiu infricosiatu;

Si abia am apucatu

Tie de scire ti-am datu.

Candu de-odata ét'a... ét'...

Cá unu noru ce grosnicu tuna

Audu ca pamentulu suna

Se cutremura vuesce,

De potopulu, ce sosesce....

Se mai spunu cum m'am luptatu

Cu acelu potopu turbatu?

Se mai spunu c'ostasii mei:

Au fostu bravi cá nesce smei;

Impartindu fara crutiare

Mórté 'n glótele barbare?...

Spuie-a nóstra vitejie

Largulu campu de batalie

Unde dormu cá 'ntr'o pustie

Somnulu celu de vecinicie

Mii de trupuri inghietiate

Dusimanóse ne'mpacate,

Ce venir'-a ni combate

Scump'a nóstra libertate.

Spuie armele sfarmate

Si pre-acestu campu aruncate,

Cum sci' fiică-ti se respinga,

Se invinga

Si se stinga,

Pe dusimanii, ce-i impinge

Sórtea de a se atinge

De-alu seu bratiu neobositu

Si de-unu falnicu dieu scutitu.

Cá o stánca, ce sta 'n mare

Si-ori ce valuri de 'nundare,

Ce asupra-i se pornescu,

De-a s'a pétra se sdrobescu

(Far' se fia stânc'a 'n stare

Se oprésca 'ntrég'a mare:)

Astfelu mama eu am statu

Contra valului turbatu, —

Dar' in cale-i se-lu oprescu

Si de totu se-lu nimicescu

N'am pututu. Si-acum s'a dusu

Si se duce spre apusu,

Cá locust'a flamendita

Totu ce vieza se inghita,

Totu pamentulu se-lu robésca

Si pustíulu se-lu latiésca.

Reci fiori 'mi trecu prin vine

Candu gândescu, maica, la tine,

L'ale mele dragi surori

Si la acei negri nori,

Ce spre voi s'au indreptatu

Si se 'ndrépta ne 'ncetatu;

Dar' a dá Dumnedieu santulu

Si va fi precum mi-i gândulu:

Norii voi ii veti opri,

I-ti sdrobí

I-ti nimicí,

Si noi totu 'omu fi ce-amu fostu:

Alu virtutii adapostu,

A popóreloru faclie

Si a lunei temelie.

IV.

Candu o grija, o 'ntristare

O durere-apesatóre

De unu sufletu s'au legatu

Si-lu muncescu neincetatu:

Atunci lécu pentru durere,

Alinare, mangaiere,

E speranti'a ca in fine

Trebue ér' se fia bine.

„Trebue ér' se fia bine!”

Cugeta sí fiica 'n sine,

Fiică dela resaritu,

Dup'acelu potopu cumplitu,
 Ce dupace s'a sdrobotu
 Cá de-unu munte neclintitu
 De alu seu bratiu otielitu —
 Cá o furie-a pornitu
 Spre apusulu liniscitu,
 Surori, maica, amenintiandu,
 Totu pamentulu ingrozindu. —
 „Trebue ér' se fia bine!“
 Astfelu spera ori sí cine
 Candu o sórte rea-lu lovesce
 Fara scire fara veste.
 Dar' speranti'a-adesiori
 Este-unu visu amagitoriu,
 Care 'n somnu te magulesce
 Si sêmtîrile-ti rapesce,
 Ér' din somnu candu te trezesci
 Remâi rece sí simtiesci
 Ca placerea ce-a gustatu
 Intr'o clipa a sburatu,
 Ér' durerea a remasu
 Cu-alu seu chinu si-alu seu necasu.
 Visu a fostu, unu visu ferice
 Si speranti'a-acelei fiice,
 Unu visu dulce ce-a 'ngânatu
 Alu seu sufletu intristatu.
 Dar' din somnu candu s'a treditu
 Ea serman'a s'a uimitu,
 S'a uimitu
 Si s'a 'ngrozitu,
 Cà-ci prin lume-a auditu
 Unu glasu tainicu, nadusitu;
 „Dusimani au navalitu;
 Pa pamentulu maicei tale
 Insemnandu urmele sale
 Cu ruini, lacrimi si jale.
 Maic'a-ti li-a esitu in cale
 Cu-a sa óste pre o vale
 Si cu ei s'a mesuratu,
 Vitejesce s'a luptatu;
 In sfêrsitu inse-a slabitu,
 Dusimani au navalitu
 Inspre ea s'au repeditu
 Si de mórte o-au ranitu.
 Apoi óstea i-au respins'o,
 Au invins'o
 Si au prins'o,
 Si cu dens'a a prins'-o 'n mâna
 Si pe fiic'a-i cea mezina,
 Care-acuma e legata,
 Ferecata, 'ncatusiata,
 Si 'intr'o temnitia-aruncata,
 — Intr'o négra inchisóre,
 De-unde nu mai vede sóre. —
 Totu asia de amarite
 Si de sórte greu lovite

S'afia astadi sí tustrele
 Celelalte surorele
 Dela apusulu inundatu
 De potopu 'nfricosiatu.
 Pretutindene domnesce
 Cós'a mortii, ce cosesce
 Mii de mij
 Dintre cei vij
 Sí de faim'a-i respandita
 Tóta finti'a-i indemnita,
 Totulu cauta se petrunda
 In pamentu se se ascunda
 Sí de viu mormentu se-si sape
 Numai de barbari se scape.“
 Aste candu a auditu
 Fiic'a dela resaritu,
 Si si-a facutu socotéla
 C'-a barbariloru navala
 — In locu se se 'npucineze
 Si odata se 'nceteze —
 Ea pe dí ce merge cresce
 Si mai tare se 'ndesesece,
 Campulu luptei a lasatu
 Si cu sufletu sangeratu
 Catra munti a apucatu
 Cantandu „doine“ neinctatu;
 — Doine de-ale caroru jale
 Se trediáu si munti si vale
 Ce 'ntalnâiu in a loru cale,
 Si 'n cuvinte fara nume
 Spuneau sortea bieteii mume,
 Ce-a lasat'o-orfana 'n lume,
 Si spuneau cu tristi fiori
 Sórtea bieteloru surori.

V.

Dar' precum dup'o furtuna
 Érași vine vreme buna,
 Érași sórele s'arata
 Susu pe bolt'a 'nseninata
 Si-a lui radie iar' lucescu
 Si pamentu 'nveselescu;
 Totu asia sí acei nori
 Dé barbari navalitori,
 — Dupa ce-au cutrieratu
 Totu pamentu 'n lungu si latu,
 Si in gróz'a loru nebuna
 Au pusu crimeloru cununa;
 Cu incetu 'ncetisioru
 De alu sortii ventu usioru
 Inceput'-au se dispara
 Se se stérga sí se péra,
 Si in urma-li s'a ivitu
 Érași sórele doritu,
 Ce pamentu-a luminatu

Pan'-a fi 'nca 'ntunecatu
 Si de dusimani inundatu.
 Antâiu sor'a cea mai mare
 — Domnitórea dela mare —
 A lovitu in tiranie
 Si-a frântu lantiulu de sclavie;
 Si-apoi ea dac'-a scapatu
 La surori a cugetatu:
 Si pre ele se le-ajute
 Cá se scape câtu mai iute
 (Cà-ci si-aduse viu aminte
 De-ale maicei dulei cuvinte:
 „Dusimani de-arú fi se se scóle
 Contra o i carei din voi,
 Se-i combateti împreuna
 Un'a se fi'i la nevoi!“)
 Dat'a-ântâiu deci ajutoriu
 Aceloru doue surori,
 Ce-cráu mai apropiate
 Si cu dens'a 'nvecinate.
 Dup'ace'a s'a gânditu
 La acea sora 'n resaritu,
 Ce-acum nu se mai scia
 De traiesce 'nca sau bá,
 — Cà-ci de-unu tempu indelungatu
 Nici unu semnu de traiu n'a datu.
 Deci in graba a pornitu
 A pornitu
 Spre resaritu
 Cá s'o caute, elibereze
 Si cu dragu s'o 'mbraçisieze,
 Si-a âmblatu ea, a âmblatu
 Resaritu 'n lungu si latu,
 Si pe unde a calcatu
 Intru un'a a 'ntrebatu:
 „De o fica de 'mperatu,
 Ce demultu s'a 'nstrainatu,
 Nu cumva pe-aici ati datu?
 Nu cumva o ati vediutu?
 Cà-ci pe-aice s'a pierdutu. —
 Dar' pe câti îi intrebá
 Toti din umere stringea;
 Si apoi ei i respundeau
 Ca ei neci o scire n'au.
 Si n'odata s'a 'ntemplatu
 C'acea sor'-a intrebatu
 Chiaru pe sor'a ce-o catá
 Si dupa care amblá,
 Si-atunci sor'a intrebata
 — Fiipdu biét'a 'nstrainata —
 Totu surorei respundeá
 Pentru ca n'o cunoscea:
 „N'amu vediutu acea fiintia!...“
 . . . . .
 Ah! ce-amaru, ce suferintia,
 Ah! ce chinuri, ce torture,

Trebuit'a se indure
 Acea sora neferice,
 Care-acum de sine dice:
 „N'amu vediutu acea fiintia!“
 Si ce facia incretita,
 De durere vescedita,
 Ce scimbare in privire
 Si in glasu si in vorbire
 Si in portu si in tienuta,
 Câtu de tare prefacuta
 Trebue ca a aflat'-o
 Sor'a care-a-'ntrebat'-o
 Chiaru pe sor'a ce-o catá
 Si a avea o privia,
 Candu ea totusi n'a pututu
 S'afle vre-unu chipu cunoscutu?
 Candu dar' sor'a cea mai mare
 A vediutu c'-a sa 'ncercare:
 „Pe-asta sora s'o gasésca“
 N'a potutu se reusiésca,
 Ea cu sufletu intristatu
 Catr'-apusu ér' s'a 'ndreptatu
 — Catra tiér'a cea de jale
 Leaganulu junetiei sale —
 Cu propusu s'o mantuésca
 De barbari s'o curatiésca;
 Si pe sor'a cea mezina
 Ér' s'o fac'-aici stapêna.
 Si-astfelu cele sorióre
 Patru mandre florióre
 Candu alu libertatii sóre
 Pe pamentulu loru iubitu
 Ér' ca luce au sêmtitu,
 Si din aeru-i curatu
 Alu loru sufletu insetatu
 Éراسi cu doru a gustatu;
 Unu sêmtiu de compatimire
 Li-a patrunsu intrég'a fire,
 Candu au statu de au gânditu,
 L'-a loru sora 'n resaritu,
 Despre care-acum credea
 Cumca n'o voru mai vedea.

Dar' dup'-unu tempu órecare
 Cele patru sorióre
 De odat'-au auditu
 Ca departe 'n resaritu
 Unu resboiu infricosiatu
 — Intre-o fica de 'mperatu
 Si dusimanu-i s'a escatu;
 Si ca ficei de 'mperatu
 Dumnedieu i-a ajutat
 In sfêrsitu de a scapatu
 Din sclavi'a s'a amara
 — Din a dusimanului ghiara. —

Astfeliu déc'-au audítu
 Surorile-au si pornitu
 Au venitu la resaritu
 Pân' la loculu anumitu
 — Unde fiic'a de 'mperatu
 Pe dusimanu-i l'a-ingropatu;
 Sí pe-acestu campu de 'ntristare
 Au veditu o hora mare
 De osteni, carii jucá,
 Libertatea o serbá
 Si eu fala chiuiá
 (Cà-ci din flueru li dícea
 Celu mai mare sí vestitu
 Cantaretiu din resaritu.)
 Sí de cântecu sí de jocu
 Pe surori unu tainicu focu
 Le-a patrunsu le-a farmecatu;
 Ér' candu fiic'a de 'mperatu,
 Care abié s'a liberatu
 Catra ele s'a 'ndreptatu
 Si-a 'nceputu se povestésca
 Sí pe largu se li graiésca:
 „Ce-a fostu ea, ce-a suferitu
 Cátu in lume a traitu!“
 Cine póte se descrie
 Acea mare bucurie,
 Candu surorile-au vediutu,
 Dupa vorb'-au cunoscutu:
 Cà ace'a ce graesce,
 Din trecutu li povestesce,
 Este sor'a loru iubita
 Pân' acuma ratacita

Sí de densele crediuta
 Au cá mórta au pierduta.“

Dupa multe 'mbragiosiari
 Sí focóse sarutari
 Ce surorile si-au datu
 Candu tuscinci éru s'au aflatu;
 Dupa multe amintiri
 De trecute suveniri,
 Din acelu tempu fericitu
 Candu maicuti'a 'ne'a traitu;
 Tuscinci manile si-au datu
 Sí 'ntre-olalta au juratu:
 Cátu oru fi ele 'n viétia
 Numai dup'acea povatia,
 Ce-adesu maic'a loru li-a datu
 Se urmeze neinctetu.
 Pline de insufletire
 La o hora de unire
 Apoi tóte s'au luatú
 Sí pe câtu tempu a jucatu
 — Intre alte chiuituri
 Chiuituri sí respunsuri
 Ce pe réndu le totu dícea —
 Sí acest'a s'audia:

„Sorióre 'ntre noi fie
 Totdeaun'a veselie
 Armonie
 Amicie
 Sí fratíe
 Pe vecie!“

Constantinu Morariu.

REBUNAREA.

— Drama originala in 5 acte. —

ACTULU IV.

SCEN'A I.

Petrescu:

Asiédara e adeveratu!? Ce erí cugetám a fi in-
 possibilu astadi vedu cà este o cruda realitate. Of! Catu
 de crudela este sórtea si câtu de grea este man'a s'a!
 Dara daca nu m'a iubitu, atunci de ce s'a faciariu?
 Cui mai potu crede in lume, déca si ea a sciutu a in-
 sielá? Déca si ea m'a insielatu! Cameleonulu nu-si póte
 schimbá colórea cu mai mare astutia cá dins'a. Nu! nu!
 Omulú nu póte fi creatu dupa chipulu si asemenarea
 lui Domnedieu. Numai demonulu, numai infernulu a po-
 tutu produce acésta fiintia. Unde suntú urmele perfec-
 tiunei celei inalte? Unde suntú efectele invetiaturiloru
 religióse? Candu fiulu insiéla pre tatalu-seu, fiic'a pre
 mama-s'a, soçii unulu pre altulu, servitoriulu pre stapé-
 nulu seu! Unde este morala, care se propaga din gura
 in gura. Unde santieni'a? Tóte aceste pare-cá nu pentru
 ace'a ar' fi inventate, cá omulu se le urmeze, ci din
 contra cá se le incungiure! Oh! Eleno! Déca ar' fi afir-
 matu ceriulu si pamentulu, angerii si ómenii, cà tu
 esci capace de asié cev'a, asiu fi negatu, asiu fi dísu
 ca e mintiuna. Si tu care ai fostu in ochii mei idea-
 lulu moralitatii, angerulu virtutiloru, nu ai avutu indu-

rare se me lasi se ratacescu in acea illusiune mântiu-
 nósa dar' fericitóre, tu ins'ati ví si-mi areti abisulu
 pecatosu in care ai fostu!? Tu ins'ati ví si me tērescú
 cu tene in acestu abisu! Nu! Tóte s'au finitu! Am cre-
 diutu cà este ceriu, dar' acel'a a fostu infernu. Amu
 crediutu cà este fericire, dar' ace'a a fostu calea con-
 ducatória la nefericire! — Oh! viéti'a mea! Otrav'a nu
 póte fi mai amara decátu tene! Tóte s'au finitu! Si eu
 trebue se finescu cu dins'a! — Dómna placati a vení
 incóce.

SCEN'A II.

Petrescu, Elen'a.

Elen'a intra posomorita fora a díce cev'a.

Petrescu:

Dómna! domniat'a dai conveniri secrete amoresi-
 loru, candu eu legitimulu domnieit'ale barbatu muncescu
 cu sudóre pentru sustienerea casei si a copiiloru d.-t'ale!..
 Ast'a este recompens'a ce meritu pentru abdicerea in-
 spirata de iubirea casta si nemarginita catra d.-t'a, cá
 in absentia mea se comiti făradelegi cu nescari vene-
 tici cá Fretwel. Oh! Dómna 'mi blastemu si ór'a in
 care am cugetatu la casatoria. — Dar' nu! Caracterulu
 meu nu pote suferi una asemenea fapta, si cas'a mea
 nu mai póte fi altulu martora unoru scene atátu de

scandalose, — e injustu că unulu se adune si altulu se imprastie, că unulu se iubiasca si altulu se tradeze, virtutea nu pôte se aiba nici o legatura cu viciulu, — prin urmare dómna esti libera, legatur'a conjugala între noi e disolvata, că-ci d.-t'a ai rupt'o prin crime, — de aici incolo, dupace mi-oiu face socotél'a cu curtisantulu d.-t'ale 'lu poti pofți că pentru totu-de-a-un'a se fiti la olalta.

Elen'a :

Teodore, me juru pe totu ce am mai santu in lume, pe copii mei si pe viéti'a mea că eu sum innocenta, deci nu grabi cu o judecata atātu de injusta; nu lipsi copii de parentii lor; — déca nu-ti este mila de mene, fia-ti mila de copii d.-t'ale. Dómne! Óre ce am gresitu de me pedepșeci atātu de infricosiatu!

Petrescu :

Elena, te-am crediutu casta, — te-am crediutu mai curata decâtu róa care cade pe flori, mai casta decâtu ins'a-si virtutea! Oh! cătu de grozavu m'am insielatu! Oh! cătu de adēneu e abisulu între ceriu si infernu! Eleno! di numai unu cuventu si 'mi vei redá érași viéti'a. Eleno! unu cuventu numai si 'mi vei luá dorerea ce me omóra. Elena, numai o vorba te costa si me poti salvá, spune-mi; tu ai chiamatu pe Fretwel se vina la tene?

Elen'a :

Oh! Dómne! de ce nu potu mori!

Petrescu :

Elena! Asiédara ca nu e adeveratu? asia că e scornitura? asia că elu minte, candu dice că tu l'ai chematu. Elena, asia dara ca numai maliti'a a escuegatau asia cev'a? asiadara că nu l'ai chematu. Di Eleno, te rogu pe iubirea mea cea mare, si pe fidelitatea mea cea neclatita, te rogu pe unulu Domnedieu adeveratu di că nu e dreptu.

Elen'a :

Amutiesci limba se nu poti minti!

Petrescu :

Elena! Te conjuru pe copii tei, acaroru fericire ori nefericire atérna dela unu cuventu alu teu, néga déca poti si 'ti voiu crede.

Elen'a :

Omori-me că pre o miserabila, strivesce-me, calca-me în petióre, dar' nu potu minti.

Petrescu :

Asiadara tu l'ai chematu! O! nefericitulu de mene!

Elen'a :

Eu.

Petrescu :

Oh! asiadara me-ai nimicitu, mi-ai stinsu si ultim'a radia debila de sperantia ce am mai nutritu. Oh! mujiere miserabila si nerusinata, cum nu te ascundi in pamentu. Asiadara nu e altu mijlocu, noi trebuie se ne despartimu.

Elen'a :

Petrescu, fa ce vei voti cu mene, numai nu me alungá! Omori-me, numai nu me alungá, că nu te-am tradatu, te-am iubitu, te iubescu si te voiu iubi in veci, că-ci tu esti tatalu copiiloru miei.

Petrescu :

Eu nu am copii. Eu nu am pre neme! Am avutu numai dar' mai multu nu am. Nu am! nu am! nu am

pre neme! Nu voiu se traiescu altulu! Me ducu încatrò me voru duce ochii.

Elen'a :

Unde vréi se mergi? (se arunca la petiórele lui.) Teodore numai preste corpulu meu poti trece din acésta casa — te rogu, te imploru, nu te duce! Ah! Domnedieule!... Teodore! omorime nu vréu se traiescu altulu, Teodore fia-ti mila de mene, te rogu că pe Domnedieu, omorime, audi omorime, vréu se moriu de mân'a t'a.

Petrescu :

Nu esti démna miserabila! In laturi! Me ducu se-mi facu séma cu ticalosulu pre care l'ai sedusu! (ese)

SCENA III.

Elen'a :

Vai de mene! óre unde se duce? óre ce va fi de mene si de copii mei. Elu e convinsu ca eu intr'adeveru sum culpabila, pre candu eu sum innocenta, si nu-su in stare a-i dovedi. Elu me va alungá că pre o femeia cadiuta; si copii mei... oh! aceste fiintie nevinovate, óre cine ii va ingrigi. — Oh! Fretwel! Fretwel! Blastemu asupr'a t'a, in ce prapastia m'ai adusu. — Catra cine se me intorc? Dela cene se ceru ajutoriu? Unde se cautu marturi că se-mi dovedescu innocentia?... Nu e neme!... neme in lumea ast'a!... Ha! ha! ha! Trebuie se fiu condamnata pe nedreptu, si nu este mijlocu in lume se me potu justificá! Unde se mergu eu acuma cu doi copii fàrà tata?... Cene va primi, cene se va indurá de o femeia corrupta?... Dómne, Domnedieule! ce!a ce esti atotu-sciutoriu si atotu-poternicu, tu esti bunu, tu esci dreptu, tu vedi innocentia mea, éca-me in genunchi me prosternu, si me rogu se me scapi! Tu nu poti lasá că innocentia, că virtutea se tréca de crima! Si acum haide se vedemu unde s'a dusu barbatulu meu, trebuie se scfu, trebuie se-lu cautu.

SCENA IV.

Elen'a :

Joane! vina Joane!

Joanu :

Iatame-su stapèna!

Elen'a :

Nu ai vediutu încatrò s'a dusu barbatulu meu?

Joanu :

Vai de mene stapèna, am sciutu eu că aici va ajunge lucrulu.

Elen'a :

Lasa acuma Joane, nu ai vediutu încatrò s'a dusu barbatulu meu? Audi grigi de casa, trebuie se me ducu se vedu unde e, că nu me tiene loculu.

Joanu :

Dar' unde voiesce se mérga stapèn'a, pentru Domnedieu!

Elen'a :

Me ducu se-lu aflu cu ori ce pretiu, că me temu se nu i-se intemple ceva.

Joanu :

Oh! ferésca Domnedieu!

Elen'a :

Grigi Joane!

Joanu :

Nu mergo stapèna!

Elen'a:

Nu te teme, Domnedieu va fi cu mene, — Dómnă ajută-mi!

SCEN'A V.

Joanu:

Intr'adeveru, tristu lucru, nesce ómeni asié de omenia si asié de buni cá stapênii mei se ajunga intr'o positiune atâtu de rea. Dar' asié se intempla de comunu. Totu ómenii cei buni ajungu la reu, pâna candu nisce misiei traiescu lumea alba. De-a-buna-séma invidi'a, care nu a potutu suferi fericirea acestora doi ómeni i-a in-vasbitu intr'atât'a. Sermana dómna! câtu e de trista! Dar' de ce l'a si chematu pe Fretwel. Nu sciu, dar' nu potu presupune; nu câ-ci eu o cunoscu, mai nobila fi-intia nu pôte ff! E si pecatu a gândi asia cev'a, si stapênulu totusiu o crede pecatósă, si vré se se despartiesca de ea. Dómnă feresce se se intemple un'a cá acést'a! Acum s'a departatu amendoi si nu scie nime câ unde. Totu tremuru câ se va intemplá cev'a si mai reu.

SCEN'A VI.

Joanu, Marth'a.

Marth'a — bate la usia.

Joanu:

Vene cinev'a. — Intra!

Marth'a:

(la o parte) Am venitu se vedu urmarile epistolei mele. Nu me sentiescu bene pâna ce nu me voiú convinge despre nimicirea totala a fericirei respingatoriului meu!

Joanu:

Sarutu mân'a!

Marth'a:

Buna diu'a!

Joanu:

Me rogu, cautati pre stapênii mei?

Marth'a:

Da, sum un'a dintre pretenele stapênei d.-t'ale, si am venitu se implinescu o detorintia placuta, de ai face vediut'a!

Joanu:

Câtu de reu le va paré, ca nu suntu acasa! (la o parte) Se me ferescu de a-i spune ce se intempla!

Marth'a:

Ah! câtu de reu 'mi pare si mie, — si unde s'a dusu?

Joanu:

(la o parte) Óre ce se dîcu? Dar' adeverulu 'lu spunu, candu dîcu câ nu sciu. — Dómnă me rogu, eu nu sciu.

Marth'a:

Câtu sum de nenorocósă! Numai câte-odata vinu aici, si nici atunci nu-i afli acasa. Dar' ien' spune-mi ce facu? cum se afla? suntu sanatosi, indestuliti, fericiti? Dar' copii.

Joanu:

(la o parte) Acuma intr'adeveru nu sciu ce se dîcu? Dar' ce me si intréba. — Dómnă nu am auditu bene, ce a-ti benevoíitu a intrebá?

Marth'a:

Te-am intrebatu, câ ce-ti facu stapênii, cum traiescu, dar' cum te si chiama?

Joanu:

Joanu, me rogu, Joanu 'mi este numele!

Marth'a:

Audi Joane! Eu nu potu merge déca am venitu aici, fàrà cá se sciu, ce facu prietenii mei, ast'a ar' fi o inconvenientia, se mergu la unu amicu si déca nu-lu gasescu nici baremi atât'a se nu intrebú câ ce face? Dar' cum de sum asia de nefericita încátu se nu-i afli acasa. Si apoi ardu de dorulu de a scî, câ ce facu si cum se afla?

Joanu:

Eu sum servitoriu si cá atare nu prea sciu ca ce facu domnii mei, eu nu me amestecu in afacerile d.-s'ale nici nu se cuvine.

Marth'a:

Adeca si de ar' mori domnii tei, de ciud'a t'a si ast'a se-ar' poté intemplá, si tu totu nu ai scî! Ei ce mai servitoriu! Dar' audi Joane, eu sum pretina si cá atare am venitu aici, mie-mi poti descoperi tóte, si cá se-ti aretu câ sum pretina, iaca aici 'ti dau 50 de franci, (la o parte) dóra asié voiú poté scóte cev'a dela elu.

Joanu:

Intr'adeveru, dóm'n'a este fórté buna, — acuma credu ca dóm'n'a e prietina cu domnii mei, cari aseme-neia suntu buni.

Marth'a:

Audi Joane, ien' vina incóce. (lu trage la o parte) Eu am auditu câ stapêna-t'a e fórté intristata, si eu numai pentru ace'a am venitu aici, câ de voiú poté se-i dau ceva mangaere.

Joanu:

Asiadara dóm'n'a scie tóte!

Marth'a:

Taci Joane! Nu cumv'a se duci vestea mai departe, dar' indata ce am auditu un'a cá acést'a am grabitu se vedu încátu e adeveratu, si de va fi asia dupa cum am auditu, se o mangaiu baremi încâtv'a, pentru câ presupunu câ trebue se fia fórté intristata.

Joanu:

Domnedieu te-a adusu dómna! Vai de cas'a acést'a! Pedéps'a lui Domnedieu e asupr'a ei. Fericirea au disparutu cu totulú din ea. Aici numai intristarea si desperarea are locu!

Marth'a:

Asiadara e adeveratu ce am auditu? spune, te rogu, câ-ci da de voiú poté ajutá.

Joanu:

Nu pôte ajutá aici, numai Domnedieu!

Marth'a:

Nu me spariá! Asia e de reu?

Joanu:

Mai reu nu se pôte!

Marth'a:

O! Serman'a mea pretina! (se face câ plange.)

Joanu:

Vai dómna se fi vediutu starea acestei case, — înainte de ácest'a numai bucurie si indestulare erá aici, si acum de candu a primitu domnulu nu sciu ce epistola, tóte s'au schimbata, dar' nici nu potu spune vrajb'a ce e aici!

Marth'a:

Au primitu epistola.

Joanu:

Da, si de atunci e cá unu tigru de infuriatu, totu vine si merge, nu are óra buna, m'a luatú si pre mene la intrebare, cu pistolulu in mána, cá nu sciu ceva despre stapên'a!

Marth'a:

Horribilu, dar' audi venit'au cev'a Fretwel pe aici?

Joanu:

Oh! Bata-lu Domnedieu, ca dupa ce a venitú ace-
la pe aici d' mulu si mai tare s'a infuriatu, si acuma
vré se alunge pre dómna.

Marth'a:

Nu mai vorbí, — se o alunge!?

Joanu:

Amaru si vai de stapênii mei!

Martha:

(la o parte) Minunatu! Fórte bene! asia i-a tre-
buitu lui Petrescu (catra Joanu) — Dar' acum'a unde
s'a dusu?

Joanu:

Nu sciu, — dupace a disu níscé vórbé aspre dómnei,
din cari numai atât'a am intielesu. „me ducu incatròu
me voru duce ochii“ a esitu pe pórtá cá unu smintitu.

Marth'a:

Si dómn'a?

Joanu.

Dómn'a s'a dusu ingrígita cá nu cumv'a domnulu
in desperare se faca ceva.

Marth'a:

Dóra se se sinucida! Vai de mene! Joane eu tre-
bue se me ducu de aici, eu nu potú ajutá nemicu si de

asiu vofi, ba chiar' nu ar' fi bene se me amestecu.
Acest'a e unu lucru gingasiu. Nu am presupusu cá voru
ajunge la atât'a! Aici numai Domnedieu póte ajutá,
cum ai disu tu. Nu spune cá am fostu aici. Dar' totusi
copii ce facu?

Joanu:

Poftiti de-i vedeti!

Marth'a:

Ba nu Joane, mi-ar' fi prea mila de densii, du-te
de-i vedi ce facu, si vina de-mi spune.

Joanu:

Intielegu (ese.)

SCEN'A VI.

Marth'a:

(ride cu hohotu) — Minunatu! Sublimu! Nici nu
am cugetatu ca atâtú de bene se voru desvoltá lucru-
rile. Ah! acum érase incepu a inteneri. Ah! Domnule
Petrescu, bene-ti cade! me-ai respinsu? me-ai facutu
de batjocura in cas'a mea. De batjocura ai ajunsu si
tu astadi si de risu la lume! Minunatu! Si ast'a eu
ti-am facut'o! 'Mi cade bene!

SCEN'A VII.

Joanu, Marth'a.

Joanu:

Sermanii copii, unulu intreba pe tatalu-seu, celu-
alaltu pe muma-s'a, pare cá ar' presentí cá intre pa-
rentii lorú s'a intemplatu cev'a desbinare. I-am manga-
iatu ca indata voru veni acasa.

Marth'a:

Bene ai facutu! Eu me departezu, dar' nu spune
ca am fostu aici.

Joanu:

Baremi la stapên'a mea i voiú spune!

Marth'a:

(la o parte) Fà ce vei vofi, bine cá mi-a succesu
resbunarea. (ese)

Joanu:

Sarutu man'a.

Le'a séu amóru si onóre.

Romanu de Elis'a Modrach.

XXXVI.

Contele de Mountdean in Beechgrove.

Dupa reintórcerea sa din Chatham lordulu Arleigh
respunse numai decátu la epistol'a iubitei sale soçii.
Dupa o premeditare seriósa se decise a permite, cá se
vina la dinsa mam'a-sa, pre care o doriá cu atât'a focu.
Si óre poté se-i refuze dinsulu si acésta ultima mangai-
iere? O, Domnedieule! Ce nu ar' fi sacrificatu dinsulu
cá se póta merge in persóna, spre a-i aliná dorerile si
ai redá sanatatea si viét'i'a!

Elu i scrise, cá i implinesce cu placere dorinti'a,
dar' o roga totuodata cá se fia cu tóta precautiunea
facia de mam'a-sa, cá nu cumva se se laticésca in pub-
licu nefericitele relatiuni familiari, ce esista intre ei.

Respunsulu iubitei s'ale l'a emotiunatu adéncu. —
Ea l'a liniscitu deplinu in privinti'a temeriloru lui si
l'a rogatu, se-si puna tóta confidenti'a in discretiunea
mamei s'ale, impartasindu-i totu odata, cá dins'a i-a as-
cunsu de totu secretulu despartirei lorú, spre a nu-i
mai causá noue doreri.

— „Acum va aflá, cá nu vietuiescu cu tene, —
cá nu ne vedemu neci cându si suntemu straini unulu
de altulu, dar' caus'a acestei despartiri nu o va sci neci-
candu.“ — Asié 'si incheiá dins'a epistol'a.

Elu erá adéncu mişcatu. Totusiu ce fientia nobila
erá dins'a, cá-ci voiá se supórté dorerea si miseri'a
de tótu singura, fàrà de a o concrede si impartesí ba-
remi unui singuru sufletu compatimitoriu!

In fine densusu a fostu silitu se se reintórca in
Beechgrove. — Nu fusese de multu acolo, dara acum
presenti'a lui, din mai multe motive, erá atâtú de ne-
cesaria, incátu nu se potea de locu subtrage, de si i
parea o jertfa enorma, cá-ci se temea de aspectulu
acelui locu faatlu, care i redeseptá cu vivacitate tóte
suvenerile amorului si a suferintelorú iubitei s'ale soçii.
Elu 'si aménase reintórcerea pre tempu fórte indelungatu,
dar' in urma fú silitu a se decide, cá-ci ochiulu stapê-
nului nu potea se lipsésca deacolo mai multu.

Elu se reintórse in Beechgrove in Juniu, in acésta
luna mándra, ridietória si profumata si-lu aflá decoratu

cu tóta splendórea si farmecile sale. Arborii gigantici si maiestosi eráu imbracati cu corone verdi de frundia abundanta, padurile recoróse resunáu de cânteculu melódiosu alu paseriloru, gradinele eráu pline de flori, ce stralucíu in multíme de colori si-si respiráu cu sump-tuositate profumulu balsamicu, — in scurtu, intréga posesiunea inverdiá si infloriá in tóta splendórea. Acum se decise a remané acolo. Domesticii sei observara indata, cà elu incungiurá anume galeri'a de tablouri, nemicu nu-lu putea persuadá se intre in ea. Adese cându strabatea padurile, i batea anim'a cu violentia si faci'a lui se rosiá, cà-ci colò, dupa acei arbori inverditi, trasesce iubít'a sa, scump'a sa soçia, de carea sortea fatala l'a despartítu cu atát'a crudelitate. Soci'a sa! Dorulu pentru dins'a creșcea cu fia-care dî. Ea se aflá asié de aprópe si totusiu unu abisu nepenetrabilu i despartiá, ea erá atátu de frumósa, si totusiu frumseti'a ei trebuiá se vescediésca si se se stinga, ei nu-i erá permisú a farmecá ochii lui.

Câte odata 'lu cuprindea cea mai adênca mirare, cà nu aude nemicu despre dins'a. Elu avea afaceri continue cu vecinii, dar' nime nu vorbiá despre dins'a, neci-cându nu a auditu se fi fostu la beserica séu se-o fi întâlnitu ceneva in cale. Erá caracteristicu, in ce velu profundu de tacere si intunecime se retrasese.

Dupace a petrecutu câtuva tempu in Beechgrove, intru-o dî primí o epistola dela contele de Mountdean, in care acest'a i impartesi, ca se afla tocmai in apropiare si are intentiunea de a-lu cercetá. Lordulu Arleigh se bucurá preste mesura de acésta fama. Intre acești doi ómeni domniá in realitate o simpatia intima si perfecta, — ei se intielegeau si se iubiáu imprumutatu cu tóta sinceritatea. Cu tóte cà contele erá mai befrânu cu multi ani decâtu Lordulu Arleigh, totusiu acésta impregiurare nu alterá amicéti'a loru neci intr'unu modu.

Primirea contelui a fostu fórte cordiale si afabila. — Ei petrecurá impreuna mai multe díle in placeri dulci si intime. Intr'o dî ei calarira prin padure, carea togmai stralucíu in deplin'a ei splendóre. Atunci diari contele pindre arbori turnurile patrute a „casei veduveloru.“

Elu 'si oprí calulu spre a contemplá acestu aspectu frumosu si încântatoriu.

— Ne aflamu in departare bunisóra din Beechgrove, dise elu. Ce edificiu frumosielu e acest'a?

Lordulu Arleigh devení rosiu-posomoritu.

— Acést'a e cas'a veduveloru, unde locuesce soçia mea.

Contele priví domiciliulu lady-i Arleigh cu celu mai viu interesu.

— Are o situatiune fórte frumósa, dise elu, romantica si liniscita, dar' totu e cev'a tristu si solitariu pentru o fientia atátu de juna. Asiédara, cà mi-ai spusu, cumca inca e fórte juna?

— Da e mai tenera decâtu mine cu mai multi ani, response lordulu.

— Sermana muiere, dise contele cu compatimire, — ce sórte fatala, cà atátu de juna si frumósa se fii condamnata la o viétia atátu de posomorita si solitaria! Spune-mi lordu Arleigh, cà atunci inainte de a ve despartí cerut'ai sfatulu cui'va.

— Ba, response lordulu cu firmitate, neci nu am avutu lipsa, — cà-ci nu mi-a remasu álta alegere neci intr'unu modu.

— Nu voiescu se aparú indiscretu, continuá contele. Inse noi suntemu acum amici confidenti, cari se potu increde unulu intr'altulu. D't'a ai in mene togmai

atát'a incredere, càta si eu in dta; si eu de siguru ti-asi revelá si concrede cele mai profunde secrete ale ánimei miele. Descopere-mi lordu Arleigh, acé'a ce precum sciu, nu ai descoperitu nimenui — impartasiesce-mi caus'a despartirei de soçia, pre care o iubiái cu atát'a fragedime.

Lordulu siovai unu momentu.

— Ce-ti póte folosi, déca ti-o voiu impartasi, response elu.

— Eu sum unu aderinte fidelu alu proverbiului celui vechiu: ca doue capete suntu mai multu, decâtu unulu. replicá contele. Eu nu socotescu absolutu imposibilu, de-ami poté vení mie vre-o idea noua, carea dtale inca nu ti-a trecutú prin minte. Fà altcum asia, cum vei voi. Pune-ti confidenti'a in mine séu pastrézá-ti secretulu, cum cugeti mai consultu, dar' despre acé'a fii convinsu, cà déca mi-lu vei impartasi, de siguru voiu aflá vre-unu remediú pentru nefericirea dtale.

— Casulu meu e fàrà de sperantia, response lordulu cu tristétia. Sum convinsu deplinu, ca si déca vei cunoșce tóte giurstarile particulare, totu nu vei poté aflá pentru mine neci o mangaiere. Nu pentru mine, ci pentru serman'a mea soçia me genezu a-ti enará intrég'a mea istoria.

Secretulu soçiei dtale chiar' asia de bene 'lu voiu pastra eu, cà si dta, — dise contele.

— Nu am cugetatu neci odata, cà 'mi va esf cându din gura, dar' contezu cu firmitate pre dta, dise lordulu; si déca 'mi vei poté ajutá, atunci voiu bene-cuventá in eternu diu'a in care amu convenitu ántái'a data. Inse din capulu locului 'ti dechiaru, cà soçia mea e absolutu inocenta. Dins'a nu a vorbitu neci-cându ne-adeverulu, dins'a nu m'a inselatu neci intrunu modu si totusiu numai in diu'a cununtiei nóstre am descoperitu cà tatalu ei n unu — criminalistu de réndu.

Contele de Mountdean se sémți cuprinsu de nisce fiori reci.

— Dar' cum ai potutu fi insielatu cu atát'a perfidia? intrebá elu repede.

— Asupr'a acestui punctu nu potiu vorbi nemicu; a fostu unu actu de resbunare infama, diavolice si infioratoria. Pre autórea lui nu voiescu a o numí. Dar' soçia mea nu m'a insielatu, ba dins'a neci nu sciá, cà sum victim'a celei mai mari perfidia, — serman'a copila cugetá, cà eu cunoscú intréga istori'a fatala a parentelui seu, ce'a ce dorere, nu a fostu asié. Si acum contele de Mountdean, spune-mi pre onóre, afi dta, cà am lucratu inprudentu si nedreptu?

La acésta intrebare 'si întorsé faci'a sa morósa si desfigurata catra contele si acest'a semtiéndu espresiunea de profunda dorere, espresa pre dên's'a, fú adêncu mișcatu.

— Ba, response contele cu compatimire, asia ceva nu asiú poté observá.

— Cu tóte cà o iubiám cu fragedime, continuá lordulu, totu nu am potutu concede, cà fic'a unui criminalistu se devina stapêna casei miele si mama prunciloru miei. Ide'a cà dên'sii voru fi necesitati a se provocá la colib'a unui criminalistu, cà la léganulu originei loru, mi-a turburatu crerii si erá se innebunescu. Nu mi-am potutu maculá numele prin asiá ceva, nu am potutu insultá o seria lunga de strabuni nobili prin unu faptu atátu de nedemnu de dên'sii. Spunemi acum, nu ai fi lucratu si d't'a astufeliu, de te-ai fi aflatu in pusetiunea mea?

CREDU, cà asiú fi lucratu tocmai asié, response contele seriosu.

— Ori câtu de fragedu si intimu se fi iubitu pre o muiere, totusiu neci-cându nu ai fi pusu coron'a dtale pre fruntea unei fete de criminalistu, disè lordulu Arleigh. Eu-mi iubescu soçi'a de o mia de ori mai multu, decâtu viéti'a-mi propria, dar' pentru acé'a totu nu m'am potutu resolví se o facu stapéna in Beechgrove.

A fostu o insielatiune infama, observà contele, pre care omulu neci nu e in stare a si-o esplicá cum se cade. 'Mi inchipuescu dorerile si torturele amare sub cari geme si iubit'a dtale soçi'a.

— Ea suferè si mai multu, replicà lordulu, dar' spure-mi sinceru, ce consiliu mi-ai fi datu in acésta dilema?

— Mi-ar' fi fostu imposibilu a-ti sfatui altu ceva, decâtu cá se urmezi calea, pre care ai purcesu si dta, replicà contele. Nu poteai lucrá altmintrea, ori si câtu de mare tí-ar' fi fostu dorerea si amaratiunea.

— Erám convinsu, cá vei fi de unu acordu cu mine. Si acum, Mountdean, díse lordulu, affi ca ar' fi cu potintia a scapá cumva din acésta miseria?

— La momentu nu, — respunse contele.

— Aveam o unica sperantia, díse lordulu, — si acé'a erá, cá pote tatalu ei va fi condamnatu pe nedreptulu si 'mi va succede a-i dovedi inocentí'a. L'am cercetatu, — se afla in institutulul corectoru din Chatham.

— L'ai cercetatu!? repetí contele cu mirare.

— Da, iuse in momentulu, cându am datu faciá cu dînsulu, mi-am pierdutu tóta speranti'a. Dînsulu nu e decâtu unu pierde-véra cu tipu frumosu. L'am intrebatu despre adeveratatea crimei cu care e acusat, la ce dînsulu mi-a respunsu cu unu — „da“ — francu si sinceru. La întrebarea, cá nu ar' poté aduce ceva motive usiurátorie, 'mi respunse scurtu si cu indiferentia: — „lips'a de bani.“ — Dupa acésta convorbire m'am convinsu, cá cu respectu la soçi'a mea, — ori câtu de grozavu a fostu acelu pasiu, — am lucratu dupa dreptate, cáci neci unu omu cu mintea sanetósá nu va primí bucurósu in famili'a s'a pre fiic'a unui criminalistu.

— Nu, respunse contele, intemplanca e cu multu mai complicata si mai grea, decâtu credeam. Aici nu e altu mijlocu decâtu resignatiunea in sórtea neevitabila.

In internulu seu, contele de Mountdean doria fórtè tare se cunósca pre acea muiere juna si démna de compatimire, pentru de a se convinge, cá ore in adeveru suferè si dîns'a atátu de multu, cá soçiulu seu iubitoriu. Totuodata erá si curiosu a vedé pre acésta fiica de criminalistu, dotata cu nesce frumsetie si gratii regale, — doriá se convina cu acésta fiica din poporu, ce erá atátu de încântatória si simpatica, încátu i-a succesu a farmecá si pre superbulu lordu Arleigh.

XXXVII.

Fii'ca reafiatá.

Intru acé'a Le'a neci nu visá despre diferitele incordari, ce le facea sórtea in favorulu ei.

Epistol'a soçiului seu i-a causatu multa bucuria, cá-ci a fostu fórtè amicala. Conformu sfatului se ua recomendatu mamei sale cea mai mare dícretiune.

Margaret'a o întielese numai decâtu.

— Nu fii ingrijiata de acé'a Lea, disa dîns'a. Din momentulu cându voiu pasí preste pragulu teu, pana ce-lu voiu parasí, numele parentelui teu nu va esí din gur'a. mea.

Decându se affá mama-sa lângá dîns'a, Le'a se sém-tiá ceva mai usiurata.

Desí nu conversáu multu la olalta si aveau puçine interese comune, totusiu Margaret'a erá faciá de fiic'a ei iubirea si devotiunea intrupata.

Ei i erá absolutu imposibilu a întielege starea adeverata a lucrului. Ea presupunea cu siguritate, cá Le'a traiesce in Beechgrove si acum nu se potea mirá de ajunsu, cá o afla singura in cas'a din Winiston. Pána cându petrecea lordulu Arleigh in strainatate, acésta dispusetiune i se parea fórtè întielépta, dar' acum, dupa ce se re'ntórse in Angli'a, pentruce nu vine la dîns'a, pentruce nu merge ea la dînsulu?

Acésta nu o potea de locu întielege, si deórece Le'a nu i-a datu in acésta privintia neci o deslucíre, dîns'a inca nu i-a facutu neci o inebare. Védiendu inse, cá fiica ei se topesce pre dí merge, cá faci'a ei frumoá 'si perde tota colórea, din ochii ei albastrii dispáre luciarea farmecatória de mai inainte, observandu cá acésta fientia juna fuge de flori si lumin'a sórelui, incungiura totu ce e frumosu si stralucitoriu, totu ce e veselu si seninu — se covinsa, cá sufletulu ei patimesce de o bóla mortala,

Mai profunda uimire i-a causatu acé'a inpregiurare, cá din gur'a servitoriloru a afflatu cá fiica ei iubita nu a vietuitu de locu in Beechgrove si cá lordulu Arleigh nu o cercetá neci cându.

Cum erá acésta cu potintia? Ce insémna acea trasura profunda de dorere pre faci'a fiicei sale? Pentru ce se vescediá viéti'a ei juna, desí incetulu, dar' cu atátu mai siguru? Éa o contemplá si o esaminá mai multu tempu, apoi se decise se o întrebe de acésta.

Intr'o demanétia, candu Le'a tocmai se întórsece cu unu sus; inu profundu delá grádina plina de frundia si verdétia a casei, díse Margaret'a amicabile:

— Nu te audu, Lea, vorbindu neci odata despre principes'a de Hazlewood, carea a fostu atátu de buna catra tine. Nu te cercetéza neci odata?

O rosétia profunda, apoi o palóre infioratória se respandí preste faciá junei s'ale fiice la aceste cuvinte.

— Scump'a mea, strigá ea desperata, nu am vofitu, cá întrebarea mea se-ti causese cev'a dorere.

— Pentru-ce se-mi causese dorere? díse Le'a liniscita. Principes'a nu me cercetéza neci-cându, cá-ci m'a tractatu fórtè crudelu si de acé'a neci eu nu-i sciú neci odata.

Margaret'a tacú mai multu tempu. Cum se atinga dîns'a obiectulu, ce-i jacea atátu de tare la inima. Éa cercá cuvente, cari se corespunda cugeteloru ce-i framéntáu mintea.

— Nu esista vreunu omu in lume, Lea, díse ea in fine, care se aiba o stima mai adéncá, decâtu mine, pentru onestitatea intre casatoriti, — voiu se dícu pentru fidelitatea si confidentí'a, ce aru trebui se domnésca intre ei. Mai demultu nu vorbiám de locu despre gre-sielele nefericitului teu parente, — nu suferiám neci odata se le amentiesca ceneva in presinti'a mea. Déca óre-care dintre vecini voiá se-lu defaimeze, eu nu-i rabdám. Asiadara se nu credi, scump'a mea cumca cea ce tocmai voiescu a-ti spune, ti-o spunu numai din curiositate, Te credeám atátu de fericita in casatoria, copil'a mea, si éta, acum m'am convinsu chiaru despre contrariulu si acésta 'mi causésá doreri nemarginite,

Lady Arleigh nu respunse nemicu, — ea 'si acóperí ochii cu manile.

— Cu tóte cá te iubescu atátu de intimu, Lea, totusiu mi-e fórtè greu a-ti adresá întrebarea, continuá Margaret'a: spune-mi-vei pentru-ce nu locuesci la soçiulu teu?

— Acést'a nu ti-o potiu spune mama, fù respunsulu scurtu.

— Spune-mi adevèrulu copila mea, provine acést'a din vin'a ta? L'ai maniatu cu cev'a?

— Eu sum nevinovata la acést'a, mama, chiar' dupa murturisiria lui proprie.

— Séu pórt'a elu vin'a? Te-a vatematu cumv'a?

— Ba, respunse ea cu intimitate, acea ar' fi imposibilu, eu 'lu iubescu cu prea multa fragedime.

— Déca neci unulu nu v'ati vatematu si déca in adevèru ve iubiti imprumutatu pentru ce v'ati despartitu in unu modu atâtu de caracteristicu. Mi se pare, Lea, că tu numai dupa nume esti soçi'a lui?

— Ai dreptu, mama, si neci candu nu mi-e permis a-i fi alt'cum, dar' nu me întebá de cauza, că-ci nu ti-o potiu spune. Secretulu trebue se rămâna închisu in anim'a mea, pâna ce 'lu voi duce cu mine in mormentu.

— Asiadara neci candu nu-lu voi scf, Lea?

— Neci-cându mama, respunse ea.

— Si esci convinsa pe deplinu scump'a mea că 'ti ruinéza viéti'a?

— Da, scfu dar' nu sum in stare a-o schimbá. Inca un'a, mama, continuá dins'a, déca vremu se ramânem amice si se vietuim mai departe la olalta, atunci nu mai amentí acestu punctu neci odata.

— 'Ti voi impleni dorinti'a, díse Margaret'a sarutandu man'a ei frageda si alba; dar in internulu se se decise a dá lucrului cu totulu alte directiune. Déca dinsulu se va mâniá pre ea si o vá alungá dela cas'a din Winiston, nu-i pasá de locu, — celu puçinu se afle adevèrulu, curatu. Si adevèrulu, ce voiá se i-lu spuna, érá, că prin despartirea lui 'si ucide soçi'a pre încetulu, dar' siguru.

Margaret'a nu-si aflá odichna, pâna nu-i va escutá planulu conceputu. Ea 'si dícea, ca lordulu Arleigh trebue se scie la totu casulu, cumca, soçi'a sa e aprópe de mórte.

— Cine l'a silitu a-o luá in casatoria, se întrebá ea revoltata, déca a voitu numai se-i sdrobéscá anim'a? Ore pentru-ce a parasitu-o? Seraci'a ei séu crim'a parentelui ei nu poteáu fi adevèratulu motivu, — căci ambele le sciuse mai înainte. Ore ce érá caus'a? Punnéndu-si aceste întrebări se decise a-si escutá câtu mai curéndu planulu. (Va urmá.)

Teatru Romanu la Beisuiu

Iubito Dle Redactoru!

In diu'a de 11 Juniu am ajunsu la Beisuiu, in acestu foculariu alu romanismului, deunde atatea radie de lumina au strabatutu la poporulu romanescu respanditu in cele patru provincii ale Daciei traiane. — Aflandu-me in acestu orasielu am simtitu o ne-spusa placere si bucuria, si cum nu? candu atatea suveniru dulci me léga de densulu!... că-ci aici in acestu gimnasiu edificatu din obolulu marelui Vulcanu mi-am cascigatu si eu primele cunoscientie din istori'a trecutului neamului romanescu. Mai mare 'mi fù inse bucuri'a cându unu vechiu amic 'mi comunicá ca in sér'a dílei acesteia tenerimea romana din locu va arangea o reprezentatiune teatrala. — Mi-am si propusu indata ca la totu casulu se fú de faciá la acea reprezentatiune, cu atâtu mai vertosu ca numai fórt'e arare-óri am avutu fericire a fi de faciá la ast'felu de productiune a taliei romane. — Am mersu dara la teatru si amu remasu incantatu. — Aspectulu ce dedeáu gingasiele romancutii in pitoresculu costumu nationalu érá farmecatoriu. — Cuvintele romanesci ce resonáu de pe budiutiale loru rumene, si atingeau cele mai delicate corde ale animei, te faceáu se uiti necasurile vietii, se uiti amortiéla de care se par' a fi cuprinsi

romanii de dincoace de Carpati mai pe tote terenurile, si se fi fericitu. — Limb'a romanéscá mai alesu atunci cându o audi resunându de pe budiale femeiei romane, se încânta, se farmeca la momentu. Nu e mirare dara ca si eu am remasu incantatu! — Dar' se revinu la obiectulu despre care am avutu voie a Ve scrie. Piesele cari au fostu arangeate in sér'a de 11 Juniu de catra tenerimea romana beisusiana au fostu „Pétr'a din casa“ comedia intr'unu actu si „Nunt'a tierenésca“ tablouu nationalu cu cantece intr'unu actu ambele de V. Alesandri, despre cari numai atât'a ve scriu ca a fostu edate cu o istetíme admirabila. — Indata la (in piés'a „Pétr'a din casa“) candu dr'a Aloisia Cresiu a aparutu pe bina in rolulu „Marghiolitei séu Pétr'a din casa“ publiculu a eruptu in aplause. Aplausele a fostu repetite cându acést'a fetitia a cântatu pe bina „Catu 'mi pare bine c'-amu se me maritu...“ si *Ah plangu si suspinu*. — Dara mai mare efectu a produsu dr'a Corneli'a Popu in rolulu Zamferei (cucon'a Zamfir'a veduva) Acést'a verde romancutia si-a predatu rolulu seu greu si de o mare estensiu cu unu succesu brilliantu. Art'a cu care s'a năsuitu a-si predá rolulu i face onore. Er publiculu prin aplause frenetice si-a esprimatú indestulirea. — Dintre barbati in loculu primu e de a se aminti dlu Josifu Popu in rolulu seu „Leonidu verulu Marghiolitei“ care si-a interpretatu rolulu intr'unu modu stralucitu, mai alesu atunci candu in intunereculu noptii a închisu pe marghioliti'a in dulapu cugetandu ca inchide pe Joana tigan'a care i-a statú in cale pentru că se nu póta furá pe Marghioliti'a. — E de amentitu si Dlu Al. Vacarescu care sa reprezentatu pe Greg. Palciu carimariulu veduva de 45 ani, cu unu succesu frumosu, precum si dnii Em. Marianu si Joanu Popu cari si-au predatu rolurile de bene. — Dupa piés'a acést'a dr'a Irin'a Antal a cantatu acompianata de corulu instrumentalu „Doi ochi amu iubitú in lume“. — Impresiunea ce a facutu voceea acesteii romancutii néosie asupra publiculu nu sum in stare se o descriu. Cá unu versu de sirena a strabatutu voceea ei adementória la urechile auditoriloru cari din ce in ce voieu a erumpe in aplause. La finea cantarei unu vuetu de aplause umplu sal'a teatrului. — Acum a urmatu „Nunt'a tierenésca.“ Efectulu acesteii piese in mare parte i se póte atribui dírei Corneli'a Popu care in rolulu seu de „Ilenutia“ a facutu asupra publiculu o impresiune estraordinaria. — A vedé acést'a fetitia pasindu pe bina in costumu nationalu, cu surisii pe buze, si cu privirea ei blanda e destulu pentru ca se fi incantatu. — Afara de acé'a dr'a Corneli'a Popu in cantarea „of! of! of! te rogu ai mila...“ a doveditu ca posside si o voce prea frumoasa. Publiculu si-a esprimatú placerea prin aplausele frenetice ce au urmatu dupa finea acesteii cantari. — In alu doilea locu e de amintitu dlu Josifu Popu cá „Chir Gaetanos“ dnialu si in acést'a piesa si-a predatu rolulu comicu intr'unu modu artisticu, încátu deja la prima lui pasre pe bina publiculu a eruptu in aplause si totu tempulu catu a fostu pe bina a domnitú o ilaritate generala. — Mai mare efectu inse a facutu candu findu rogatu de „Ilenutia“ cá se nu-i strice nunt'a, elu i-a respunsu astfelu:

Ba nu nu siret oba
Eu nu suntu de dandana,
Se me insieli cu amori

Apoi se-mi dai cu peciori,

Si de mine tu se ridi

Apoi se-mi faci bízi...

Dlu Al. Vacarescu cá „Mosiu Trochianu“ a jocatú de minune bene. Apoi dnii Joanu Popu si Em. Marianu cá „Alec u“ si „Frundia“ inca si-au interpretatu rolurile cu unu succesu frumosu. — Totu odata e de a se amentí si dlu Aureliu Eliu, care pre langa acé'a ca si-a predatu rolulu (Trotusianu) fórt'e bene, a cântatu frumosu cânteculu „Moi Tatare“ si „A fi iubita“ impreuna cu dr'a Corneli'a Popu. — Acum érá a venitú rândulu a dr'a Irin'a Antalu care de astadata a cantatu „Feta de romanu sum!“ Dupa finirea acesteii publiculu entusiasmatu nu voiá a încetá cu aplausele. Pe scurtu: dr'a Irin'a Antalu a cântatu... si a farmacatu... A mai cantatu ds'a si unu cântecú popularu Ungurescu cu care asemene a seceratu aplause. — Dupa finirea reprezentatiunii a urmatu joculu care a duratu cu cea mai mare însufletire pâna demanétia la 6 óre cându indepartaundese publiculu am parasitu si 'eu sal'a de jocu ducându cu mene cele mai placute suveniru. — Dintre damele cari au participatu la acestu jocu am avutu onóre a cunosce pre: Dnele: Ermin'a Ignatu, Irin'a Antalu, Ecath. Cretiu, Adela Glitia din N. Hegyesel, Laura Hermann din Rabagani, Cristina Kiss din Tulca, Rosalia Selagianu, Antiti'a Popu, Anna Ardeleanu, Vilma Papfalvi din B. Valány; si pre drele Corneli'a Popu, Irin'a Antalu, Aloisi'a Cretiu, Terezi'a Jánosy, Rosalia si Maria Hermanu din Rabagani, Ermin'a si Cristin'a Kiss din Tulca, Emili'a si Vilhelmin'a Hajdu. Au fostu inca si altele, mai multe pe cari eu (findu locutoriu in provincia) nu am onóre a le cunosce.

FLORINU.

Proprietariu, Editoru si Redactoru respundietoriu: Nicolae F. Negrutiu.

Imprimari'a „Aurora“ p. A. Todoranu in Gherla,